

RELIGIJA

lat. relegere – ponovno brati

lat. reeligere – ponovno izbrati

lat. religare – privezati se

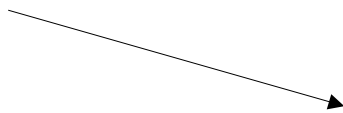
RELIGIJA JE EDEN TEMELJNIH NAČINOV ODGOVARJANJA
NA VPRAŠANJE BIVANJA

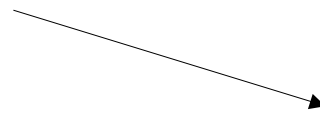
NAJDEMO JO V VSEH KULTURAH IN V VSEH
ZGODOVINSKIH OBDOBJIH = **KULTURNA UNIVERZALIJA**

MAGIJA IN RELIGIJA

Obe poskušata z obredi vplivati na dogodke v objektivnem spoznavnem svetu. Religije se med seboj ločijo v tem, kakšen delež magičnega mišljenja in delovanja vsebujejo.

Afrika, Južna Amerika
*Vsebuje prepričanje,
moremo
da je mogoče s posebnimi
obredi spremeniti fizični svet.
Poskuša manipulirati, dominirati
In gospodovati nad ljudmi in stvarmi.
razpoložena.*

*Pri religiji pa menijo
da bogovom ne
ukazovati, nanje lahko le
poskušamo vplivati.
Je ponižna, pokorna in
molitveno*

**OBSTAJAJO RAZLIČNE OPREDELITVE RELIGIJE
(Vera v boga ni značilna za vse religije. Povsod pa obstaja
razlikovanje med sakralnim in profanim.):**

- DURKHEIM: Religija je celovit sistem verovanj in praks, ki se nanašajo na objekte, ki so šteti kot za "svete", verovanj in praks, ki ljudi združujejo v eno moralno skupnost - cerkev.
- VERNON: Religija je del kulture, ki je sestavljena iz skupnega verovanja in običajev, ki določajo nadnaravno in sveto ter človekov odnos do njiju. Sveto in dejansko povezujejo tako, da skupini dajejo moralne definicije o tem kaj je dobro in kaj slabo.
- PAVIČEVIĆ: Religija je organizirana celota verovanj, občutenj, simbolov, kulturnega delovanja in moralnih predpisov, navezanih na idejo oz. predstavo o nadnaravnem.
- FENOMENOLOŠKA TEORIJA: Bistvo religije je poseben občutek in doživetje svetega (doživetje srečanja s stvarnostjo, ki je skrivnostna, presega človekovo moč) - zanj je značilno občutje numinoznega (skrivnostno, očarajoče, strašljivo). Občutenje vernikove ničevosti, grešnosti pred numinoznim.

SESTAVINE OZ. VSEBINE RELIGIJE

1. **RELIGIJSKA (VERSKA) PRIPOVED:** vsebuje jo vsaka religija, različno je le podajanje snovi (sveta besedila ali ustno izročilo). Vsebujejo simbolno, pogosto mitološko razlago nastanka sveta.
2. **RELIGIJSKE (VERSKE) DOGME:** so sestavine vsake verske pripovedi, predstavljajo temeljne verske resnice, obvezujoče za vse člane skupnosti.
3. **RELIGIJSKO (VERSKO) RAVNANJE:** ravnanje ljudi pri vsakodnevnem opravilu v skladu z religijskimi normami oz. ravnanja, ki z versko vsebino dobijo smisel (maša, zakramenti).

rituali ali obredi: potekajo v določenem času in vsebujejo vnaprej določene dogodke, med seboj se razlikujejo po pripisani pomembnosti, vsebini, trajanju, udeležbi... Gre za družbeno interakcijo v kateri vsak udeleženec izvede vnaprej določeno vlogo.

Religijski obredi se opravljajo na posvečenih mestih, ljudje poskušajo pomembnim dogodkom dati pečat vzvišenega, izjemnega. Skupinski rituali dajejo občutek povezanosti, pripadnosti širši skupnosti.

4. **RELIGIJSKA (VERSKA) SIMBOLIKA:** bistvena sestavina verskih obredov, ki je vezana na svete reči (kraj, predmet, žival, oseba, časovno obdobje, zgradbe, dejavnost...).

Sveto – doživlja se kot nekaj izjemnega, nevsakdanjega, vzbuja občutek spoštovanja in strahu, nepopolnosti in majhnosti.

razlika ni
v
lastnostih

ampak je v odnosu

Posvetno – običajno, vsakodneвно, poznano.

do stvari.

5. **RELIGIJSKO (VERSKO) DOŽIVETJE:** niz izkustev in čustvovanj v religijskih praksah in zunaj njih.

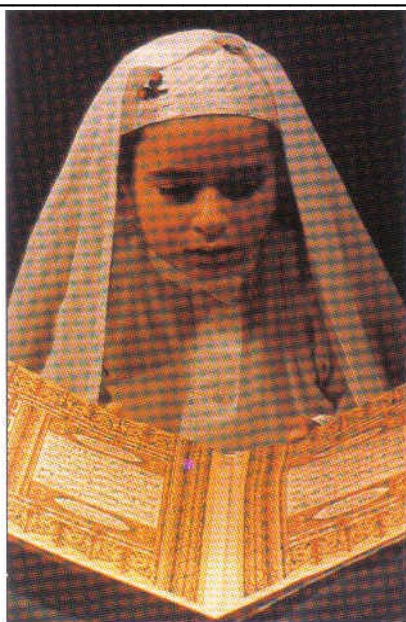
Dvom: govorimo lahko le o usmerjanju navadnih občutenj (veselje, strah, očaranost) na nek religijski objekt.

6. **ETIČNA RAZSEŽNOST RELIGIJE:** vsaka religija vsebuje moralna pravila (dobra in slaba ravnanja). Pomembna sestavina religijskih etik so etični vzori. Mnoge poudarjajo idejo povračila za človeška dejanja.

Poznamo:

- **teonomno etiko** - etičnim normam pripisujejo božje avtorstvo
- **antroponomno etiko** - izvor etike se nahaja v človeku,
- **univerzalno etiko** - velja za vse medčloveške odnose
- **parohialno etiko** - nanaša se le na odnose med pripadniki skupnosti.

Napiši katera sestavina religije je na sliki!

TIPI RELIGIJ

GLEDE NA STOPNJO RAZVITOSTI:

- RAZVITE; dosežejo visoko raven institucionaliziranosti
- PRVOBITNE; tradicionalne religije Avstralije, Afrike, Amerike..

GLEDE NA RAZŠIRJENOST:

- UNIVERZALNE ali SVETOVNE: želijo biti pomembne za ves svet, temeljijo na svetih besedilih, imajo ustanovitelja... (islam, krščanstvo)
- LOKALNE ali narodne/etnične: oblikovale so se po meri določenega plemena, naroda, opirajo se največkrat na ustno izročilo

GLEDE NA STOPNJO ORGANIZIRANOSTI:

- OHLAPNO ORGANIZIRANE: visoka stopnja avtonomije, ni stroge institucionalne hierarhije
- STROGO ORGANIZIRANE: centralizacija, močni kler, sveta besedila

GLEDE NA TEŽNJO PO ŠIRITVI:

- MISIJONARSKE: želijo razširjati nauk, pridobiti nove člane
- NEMISIJONARSKE RELIGIJE: brez želje po širitvi

GLEDE NA PREDMET ČAŠČENJA (PO MCGEEJU):

- **ENOSTAVNI SUPERNATURALIZEM:**

manjše predindustrijske družbe, v naravnih pojavih oz. predmetih vidijo silo - "mano" (nima konkretnih značilnosti), ki pozitivno ali negativno vpliva na življenje, ljudje si poskušajo pridobiti njeno naklonjenost (rituali).

- **ANIMIZEM:**

verovanje v duhove in druga nadnaravna bitja, ki prebivajo v rastlinah zvezdah... Duhovi imajo podobne lastnosti kot ljudje (podkupovanje).

posebna oblika je **TOTEMIZEM** - verovanje v sorodstvo članov plemena z njihovim totemom (žival ali predmet, ki varuje klan) tabu - prepoved ubijanja in uživanja totema

- **TEIZEM:**

verovanje v boga ali več bogov

MONOTEIZEM (židovska religija, islam, krščanstvo)

POLITEIZEM (hinduizem, šintoizem)

- **SISTEM ABSTRAKTNIH IDEALOV - ETIČNE RELIGIJE:**

(budizem, konfucionizem, daoizem), usmerjene so k doseganju moralne in duhovne čistosti človeka, bogovi so pri tem nepomembni.

VRSTE RELIGIJSKIH ORGANIZACIJ

Religija NIKOLI ne obstaja zunaj DRUŽBENE SKUPNOSTI!

CERKEV:

- velika in močna organizirana religijska skupnost
- oblikovana stalna in profesionalna skupina duhovščine (kler)
- hierarhična in birokratska organiziranost
- razširjena je med večino prebivalstva določene družbene skupnosti
- članstvo je določeno z rojstvom
- vmešavajo se v širše družbeno dogajanje
- primer: rimskokatoliška cerkev

DENOMINACIJA:

- na nižji ravni organiziranosti kot cerkev
- prevladujejo formalni odnosi, številno članstvo
- **večji poudarek na individualni religijski dejavnosti članov**
- **demokratski nadzor članov nad verskimi funkcionarji**
- značilne so predvsem za protestantizem
- primer: metodisti, baptisti, anglikanci, prezbiterijanci

SEKTA ali LOČINA (majhne verske skupnosti):

- lahko je nastala z odcepitvijo od cerkve ali pa je bila izobčena
- običajno je v sporu s prevladujočo cerkvijo
- menijo, da je samo njihova vera prava
- njihovi voditelji kombinirajo nauke različnih religij
- članstvo je prostovoljno
- so manj organizirane, ni jasne hierarhične delitve
- medsebojna povezanosti in solidarnost članov
- skušajo zajeti celotno življenje članov
- včasih so v konfliktu z državo
- primer: Jehovove priče, kvekerji, rastafarjanci ...

KULT:

- šibko organizirana religijska skupnost
- običajno je maloštevilna, brez institucionaliziranih norm
- članstvo je prostovoljno, neformalne povezave med ljudmi
- primer: spiritualisti, privrženci transcendentalne meditacije

DRUŽBENE IN KULTURNE FUNKCIJE RELIGIJE

1. INTEGRACIJSKA funkcija (funkcionalizem):

- religija ima enoten sistem vrednot in enoten pogled na delovanje družbe, zato ima povezovalno vlogo
- krepi skupne družbene vrednote in norme - vzpodbuja družbeno solidarnost (Durkheim)
- religija odgovarja na človekova vprašanja o sebi in svetu - glavna funkcija je pripisovanje smisla dogodkom, ki so za ljudi nepričakovani, nepredvidljivi... - ponuja odgovore (Parsons)
- osmišljevanje dogodkov krepi red in stabilnost v družbi in prispeva k družbeni integraciji
- religije delujejo tudi razdiralno in dezintegrativno

2. SOCIALNO-NADZORNA ali ETIČNA funkcija:

- povezana z integracijsko (funkcionalizem)
- močan družbeni nadzor s strani religije (temeljne družbene vrednote in moralne norme imajo svoj izvor v religijski tradiciji)

3. KOMPENZACIJSKA in LEGITIMACIJSKA funkcija (marksizem):

- religija je s predstavami o onostranskem življenju dopolnilo in nadomestek za tostransko neenakost
- "...Religija je opij ljudstva."
- potrebo po religiji ustvarja odtujitev
- religija je odsev človeške bede ter hkrati protest zoper nje - je iluzija, ki nudi trenutno tolažbo
- pogosto upravičuje družbeni red in položaj posameznika v njej kot izraz božje volje
- ti dve funkciji sta po Webrovem mnenju povezani s pripadnostjo družbenemu sloju. Nižji sloj išče: tolažbo, nagrado v onostranstvu. Višji sloj: legitimizira svoj položaj.

SEKULARIZACIJA

Pojem se pojavi s sekularizacijo cerkvenega imetja v 17. in 18. st

Proces v katerem posvetni način življenja prevladuje nad religijskim. Zmanjšal se je družbeni pomen religije, religioznega mišljenja, ravnanja in religijskih institucij.

predstavlja sestavino modernizacijskih procesov (industrializacija, uveljavljanje znanosti in tehnike, laizacija države in javnega življenja)

POSLEDICE:

1. posvetni način življenja prevladuje nad religioznim, upad religioznosti (upad udeležbe pri verskih obredih, neupoštevanje religioznih norm, nesprejemanje tradicionalnih verskih predstav)
2. zmanjšal se je pomen religije v gospodarskem, političnem in družbenem življenju - religija je postala samo eno izmed relativno avtonomnih področij družbenega življenja - **LAIZACIJA DRUŽBE** (šolstva, sodstva, ločitev cerkve od države)
3. zmanjšali sta se integracijska in legitimacijska funkcija religije
4. **VERSKI PLURALIZEM:** soobstoj različnih religij in religijskih organizacij – ki so na formalno pravni ravni na enakem položaju.
5. posameznik je v odnosu do religije vedno bolj samostojen – nastajajo nova religijska gibanja

LUCKMANN ne govori o SEKULARIZACIJI temveč o **NOVEM NAČINU OBSTOJA RELIGIJE v MODERNIH DRUŽBAH!**

Privatizacija religije – religija je umeščena v posameznikovo zasebno sfero in njegov prosti čas. Ena temeljnih človekovih pravic je tudi svoboda veroizpovedi. Posameznik je prisiljen izbirati med ponudbami različnih religij in najti sebi ustrezne vsebine in oblike.

NOVA RELIGIJSKA GIBANJA

Oznaka za tisoče malih verskih skupnosti (sekte, kulti), ki so nastale na novo v modernih sekulariziranih okoljih.

Pogosto izhajajo iz starih vzhodnoazijskih tradicij in tudi iz židovsko – krščanske tradicije. Izbirajo, predelujejo in kombinirajo različne verske tradicije. Lahko pa so povsem nove, se ne opirajo na prejšnje tradicije.

Značilnosti:

- večinoma so neinstitucionalizirane
- večinoma so odprte za spreminjanje
- večinoma so začasna
- v moderne družbe vnesejo religijski pluralizem

Njihov obstoj po eni strani potrjuje pojav revitalizacije religije, po drugi strani pa tezo o sekularizaciji!

SEKULARNA in CIVILNA RELIGIJA

pojav značilen za moderne sekularizirane družbe

" SVETI OBJEKTI" so izgubili svoj pomen, nadomestili so jih novi - POSVETNI DOGODKI in OSEBE iz politike in množične kulture, ki se pogosto dojemajo na religiozen način.

Ljudje se do njih vedejo s spoštovanjem, oboževanjem, malikovanjem.

primanjkuje jim resnične svetosti zato tovrstna občutja kmalu preusmerijo drugam

del sekularne religioznosti je **CIVILNA RELIGIJA (R. Bellah)**

- izhajal je iz ameriških razmer (ločitev cerkve od države, verski pluralizem)
- v sekularnem političnem življenju se uporablja krščanstvo - z njim legitimizirajo temeljne družbene institucije, vrednote in norme:
 - prisega predsednika (Biblija)
 - ameriški denar ("In God we trust")
 - religiozen odnos do ameriške preteklosti, zastave in drugih državnih simbolov
- civilna religija naj bi nadomestila »klasično« pri integracijski in legitimacijski funkciji v okviru nacionalne države

Pogosta je tudi **SAKRALIZACIJA NARODA**: narod v številnih nacionalizmih dobi sveti pridih, sveto poslanstvo.

Komunizem = civilna religija; obljubljal je totransko odrešitev.

REVITALIZACIJA RELIGIJE

ponovno oživljanje religije (od 80-ih let 20.st.)

Religioznost v modernih družbah ni več prepletena z drugimi področji družbenega življenja, ni pa tudi izginila.

PORAST CERKVENE RELIGIOZNOSTI:

Naraščanje udeležbe pri verskih obredih, večje število cerkvenih porok, krstov...

Zmanjšal se je delež tistih, ki se imajo za ateiste.

OŽIVLJANJE LJUDSKE RELIGIOZNOSTI:

- ljudske pobožnosti (prazniki svetnikov, procesije, romanja)
- ohranjanje in oživljanje že opuščenih religioznih praznovanj
- okultna in vedeževalska praksa, verovanje v usodo, čudeže, astrologijo, horoskope

NASTANEK NOVIH RELIGIOZNIH GIBANJ: pojavili so se v modernih sekulariziranih okoljih. Lahko jih razlagamo kot pojav revitalizacije religije ali kot posledico sekularizacije.

NASTANEK VERSKEGA FUNDAMENTALIZMA

VERSKI FUNDAMENTALIZEM

Konec 19. stol. V ZDA so se najbolj liberalni protestanti poskušali prilagoditi modernim pogledom na svet. Drugi protestanti so to zavrnilo. Trdili so, da je Biblijo potrebno razumeti dobesedno. Nastane niz pamfletov z naslovom Fundamenti.

Vanj uvrščamo vse konzervativne religijske doktrine, gibanja in skupine, ki so usmerjene proti moderni družbi, modernemu načinu življenja, znanosti.

Med seboj se razlikujejo glede vzrokov svojega nastanka, ciljev in načinov njihovega doseganja (nasilna sredstva, prepričevanja).

SKUPNE ZNAČILNOSTI:

- NEZMOTLJIVOST SVETIH BESEDIL–DOBESEDNO BRANJE
- ZAVRAČAJO RELIGIJSKI PLURALIZEM
- NEGATIVNI POJAVI V MODERNIH DRUŽBAH (potrošništvo, hedonizem, vrednotni pluralizem)
- TRDNE VREDNOTE V SKLADU Z VERO
- NASPROTUJEJO GIBANJEM feministk, istospolno usmerjenih, abortusu, modernemu nadzorovanju rojstev
- VERA BI MORALA POSTATI TEMELJ CELOTNEGA DRUŽBENEGA IN POSAMEZNIKOVEGA ŽIVLJENJA
- VSI, KI SE Z NJIHOVIMI NAZORI NE STRINJAJO SO SOVRAŽNIKI

ISLAMSKI FUNDAMENTALIZEM:

Je odgovor na izzive modernizacije:

1. ločitev države in religije – ne nasprotujejo posodabljanju islama
2. radikalni islamisti – fundamentalisti – verske temelje družbe

RELIGIJA IN DRUŽBENE SPREMEMBE – VPLIV PROTESTANTIZMA NA RAZVOJ KAPITALIZMA

Max Weber – protestantska etika in duh kapitalizma

Ugotavlja vpliv protestantizma in kalvinizma razvoj kapitalizma v zahodni Evropi in Ameriki.

Dežele kjer je prevladoval protestantizem, so se od 16. stol. Dalje hitreje razvijale v smeri kapitalizma.

Vzroki:

- kalvinizem – nauk o predestinaciji
- božji načrti so nedoumljivi
- človek notranjo negotovost rešuje z ekonomsko dejavnostjo
- kalvinizem zahteva nenehno služenje vsemogočnemu bogu –s trdim delom v poklicu - bogu v slavo in zahvalo
- posvetna askeza: zaslužen bogastvo se vlaga v proizvodnjo, človek mora ostati skromen in nevezan na zemeljske dobrine in užitke
- uspeh v poklicu je znamenje božjega usmiljenja
- »moli z delom«
- v sodobnih razmerah je asketizem ovira za gospodarski razvoj - je bil pa pomemben za začetek kapitalizma

Ostali predeli Evrope in sveta so imeli morda še ugodnejše pogoje za razvoj kapitalizma, vendar pa do tega ni prišlo.

Vzroki:

- manjkala so kulturna in psihološka izhodišča za zagon kapitalizma
- vzhodne religije se odrekajo materialnim dobrinam in bežijo iz tega sveta

KRITIKA:

- prevelik poudarek na protestantizmu za razvoj kapitalizma
- zamenjal je vzrok in posledico: kalvinizem se je uveljavil tam, kjer so bile zgodnje oblike kapitalizma že uveljavljene

-